

ЖАҲОНГИРНИНГ ИСМИ-ШАРИФИ

Қадимда туркий халқларда — ота-боболаримиз удумига кўра етти пуштини номма-ном билиш, унданда олдинроқ утган авлод-аждодаларининг шажарасини едаки сақлаш ҳам фарз, ҳам қарз ҳисобланган. Ана шу ақидадан келиб чиқилганда соҳибқирон бобомизнинг исми шарифларининг тулиқ аталиши Амир Темурибн амир Турағай баҳодур ибн Баркул баҳодур ибн Илонгиз баҳодур ибн Инжил ибн Қоражор Нуён ибн Амир Суғучин ибн Иримчи Залосхон ибн Қожувли баҳодурхон ибн Тарбонхон дея зикр қилинади.

Бу шажарадан кўриниб турибдики, соҳибқироннинг падари бузрук ворларининг исми шарифи Турағай баҳодур ибн Баркулдир. Мажор олими Ҳерман Вамбери маълумотига кўра булғуси жаҳонгирнинг отасининг исми «Тарағай» ҳам, «Турағай» ҳам эмас, балки Турғайдир. «Турғай» (қуш номи)нинг маъноси изоҳланган, у ҳақда маълумот берадиган қўлланма ҳозирча эълон қилинганича йўқ. Қадимий аждодаларимиз туркий қавмларнинг исломиятдан олдин будда ва шаманизм (қўқ дини)га сиғинганликлари, уларнинг тоғ-темлири эса қуш ва ҳайвонлар бўлгани, Темурибн даври ва ундан кейин ҳам бу удумлар сақланиб қолганлигини едга туширсак, эҳтимол бу масала ойдинлашар.

Буюк бобокалонимиз волидаларининг муборак номлари эса Тегина (баъзи манба ва халқ ривоятларида Некия) Бегим Моҳ деб аталган. Тегина Бегим Моҳнинг келиб чиқиши Бухорои шарифдан бўлиб, бу муҳтарама аёл Садр-аш-шариъа унвонлиқ мулла (олим) кишининг фарзандидир.

Амир Темурнинг «Соҳибқирон» унвонига келсак, бу унвон булғуси жаҳонгирга у туғилмасдан турибқ дин аҳиллари томонидан башорат тариқасида берилган. «Соҳибқирон» атамасининг лугавий маъноси — «юлдуз буржларининг бахтли келиши (қирон)да туғилган фарзанд» демакдир. «Темурнома» муаллифининг таъкидлашича «қирон» — яъни юлдуз буржларининг бахтли келиши ҳар саккиз юз йилда бир марта содир бўлади. Инсоният тарихида: «аввал Искандар Зулқарнайн ҳазратлари афандимиз, иккинчи Муҳаммад Расул акром саллаллоҳу алайҳи васаллам саййидимиз, учинчи Амир Темур Курогон хонимиз» шу соат-сонияда дунёга келганлар. Уларнинг таваллудларининг узоқлиги юқорида таъкидланганидек, роппа-роса саккиз юз йилни ташкил қилади.

Ўзбекистонимиз мустақилликка эришиб, жаҳонга юз тутгандан бери унинг халқаро обриси кун сайин ортиб бораётганидан хабарингиз бор. Ер юзининг турли қитъаларидаги ривожланган мамлакатлар биз билан иқтисодий ва ижтимоий алоқаларни мустақамлаб бораётгани энди ҳеч кимга сир эмас. Индонезия Республикасининг Президенти жаноб Суҳарто 8-10 апрель кунлари диёримиз меҳмони бўлди. Юртбошимиз 1992 йилда бу мамлакатда бўлиб, ўзаро алоқаларга асос солган эди. Жаноб Суҳартонинг юртимизга расмий ташрифи шу алоқаларни янада авж олдиришга хизмат қилиши табиий.

Тожикистонда анчадан бери юз бераётган воқеаларни ҳам эшитгансиз. Бир-бирига муҳолиф кучлар мамлакат тақдири масаласида келиша олмаётгани ҳам ҳаммага маълум. Юртбошимиз Ислам Каримов Тожикистон Ислам уйғониш ҳаракати раисининг уринбосари Туражонзода, Тожикистон демократик кучларини мувофиқлаштириш марказининг раиси О. Латифий ҳамда Тожикистон Демократик партияси раисининг уринбосари Х. Холиқназаровларни уларнинг илтимосига биноан қабул қилди.

Энди республикаимиз вакиллари Америка Қўшма Штатларига туғридан туғри бориш имкониятига эга бўлишди. «Ўзбекистон ҳаво йўллари» миллий авиокомпанияси учувчилари яқинда А-310 аэробусида биринчи марта Тошкент — Нью Йорк — Тошкент йўналиши бўйича парвозни муваффақиятли амалга оширдилар.

Ҳозир ўзбек диёрида бобокалонимиз соҳибқирон Амир Темур туғилган куннинг 660 йиллигига тайёргарлик бошланиб кетди. Республика Ташқи ишлар вазирлигининг мажлислар залида бўлиб ўтган йўғилиш буюк саркарданинг Туркистон тарихида тутган ўрни, ўзбек давлатчилигини шакллантиришга қўшган улкан ҳиссасига бағишланди.

Шāхрисабзда ўз телевидениеси ишлай бошлаган эди. Энди унинг курсатувларини Яқкабоғ, Китоё, Чироқчи ва Қамаш тўманларининг аҳолиси ҳам томоша қилиш имкониятига эга бўлди.

Ўзбекистон матбуотини қўллаб-қувватловчи жамғарма бошқаруви, Республика журналистлар уюшмаси ҳамда Меҳр-шафқат ва саломатлик жамғармаси фашизмга қарши урушда қозонилган буюк Ғалабанинг 50 йиллигига бағишлаб учрашув ўтказдилар. Кекса журналистлар, уруш ва меҳнат фахрийлари самимий суҳбатлашдилар.

МАКТАБНИНГ ЭГАСИ — БОЛАЛАР

— Мактабнинг эгаси-болалар, — дейди Ўзбекистон халқ таълими вазири Жўра Ганиевич Йўлдошев. Ўқувчиларимизни сен билимдонсан, сен билимсизсан, деб табақалаштириб бўлмайди. Уларга имконият яратиб, иқтидорлари, ижодларини намойиш қилишга йўл-йўриқлар кўрсатишимиз керак.

Болалар кўз унгида дунёнинг илмий манзарасини очиб борадиган устозлар зарур. Чунки ўз ўзини идора қилиш, жамиятнинг иқтисодий ва ижтимоий талабларини онгли равишда ўзлаштириш, эътиқодни шакллантириш, фикрлаш, хотира, тасаввурни ривожлантириш натижасида ўқувчиларни ҳаётга тайёрлаб борамиз.

Клуб ва уюшмаларга аъзо бўлган болалар майли, қувонсинлар, кези келса қайғурсинлар. Баҳсларда туғиладиган ҳақиқатларини топсинлар. Болаларимиз ўзларини синаб кўрмоққа шароит яратсак, тежамкорликка ўргатсак, инсоннинг оёғи ўз юртида бўлсину, нигоҳи оламини кузатсин деган ақидани дилларига сингдирсак, эртанги кунимизнинг ҳақиқий эгаларини тарбиялаган бўламиз.

АВВАЛ ЎРГАН, КЕЙИН ЎРГАТ

ИҚТИДОРИМИЗ, ИЗЛАНИШИМИЗ, СЕНГА, ЖОНАЖОН ВАТАН!

27-29 март кунлари Тошкентдаги Нафис санъат мактаби меҳмонлар билан гавжум бўлди. Республикаимизнинг турли вилоятларидан келган иқтидорли болалар ўзларининг анъанавий IV Республика слётига жамландилар. А.Навоий номидаги Ўзбек Давлат Катта Академик опера ва балет театрида Слётнинг тантанали очилиш маросими бўлиб ўтди. Республика ўқувчилар саройи қошидаги «Чаман» халқ дастаси ҳисобот концерт дастурлари билан слёт иштирокчиларини илиқ қаршиладилар. Сўнгра шаҳар бўйлаб саёҳатга чиқишди. А.Навоий музейи, санъат, табиат, археология, табиатни муҳофаза қилиш музейларини томоша қилишди. Слётнинг иккинчи куни қизгин бахс ва мунозараларга бой бўлди. Иштирокчилар турли йўналишларга бўлинган ҳолда, «Болалар қишлоқ ҳужалиги», «Табиат ва инсон», «Экология ва саломатлик», «Миллий халқ ҳунармандчилиги», «Бошлангич техник лойиҳалаштириш», «Ёш техник ижодкорлар»,

«Ёш тадбиркорлар» каби қатор шўбалар бўйича ўзаро беллашдилар. Тест синовларидан ўтиб, бажариб келган ишларини ҳимоя қилишди. Слёт иштирокчиларидан бири ўзи жило берган нақшинкор қутилари, олти бурчакли курсилари, ўзи тиккан попоплару тўқиган митти гиламчаларини олиб келган бўлса, яна кимдир қизил китобга номлари киритилган ноёб қушларни қандай кўпайтириш, қишлоқ ҳужалиги маҳсулотларига тушадиган касалликларга қарши янги биологик кураш йўллари ҳақида ёзилган рефератларини ҳимоя қилишди. Уларнинг бари ҳаяжонда, ўз фикру ҳаёллари билан банд. Сўхбатларидан мусобақага пухта ҳозирлик кўриб келганликлари аён бўлади. Ўзларига, билликлари ишончлари баланд. Нигоҳлари ўқтам, одимлари шахдам болалар. Шиорлари: «Фақат галаба!» Анжуман кунлари слёт иштирокчиларидан айримлари билан сўхбатлашиб қайтдик. Сўз слёт иштирокчиларига:

СОВГА КЕРАКМИ? МАРҲАМАТ

Гулнора ЕСИМУ-РОТОВА — Қорақалпоғистон Республикаси, Нукус шаҳар ўқувчи-ёшлар ижодиёти маркази қатнашчиси, 6-синф ўқувчиси;

— «Республикадаги тенгдошларимга жанинли селем!»

Узим туқиб, слётга олиб келган митти гиламчамга ана шу сўзларни тикиб чиққанман. Гилам туқишни эса тугарагимиз раҳбари Клара опа Сетимбетовадан ўрганганман. Тўрт йилдан бери ушбу тугаракка мунтазам қатнаб, гилам, полос, телефон тагига тушаладиган митти гиламчалар туқишни ўрганиб олдим. Бундан ташқари, қорақалпоқча миллий чопонлар, қуйлак ва тақиялар тикишнинг ҳам ўқувини олягимиз. Марказимизда 14 хил турли тугараклар мунтазам ишлаб турибди. Унга Асенбай ака Ережипов директорлик қиладилар. Тугаракда миллий касб-ҳунарларимизни ўрганишимиз учун барча шароитлар муҳайё этилган. Бунда албатта Асенбай аканинг хизматлари катта. Тугарагимизда 50 нафар қизлар булса, ҳар биримиз учун алоҳида туқиш дастгоҳлари ясаб беришди. Яна қувонарли томони шундаки, қилган меҳнатимиз учун маош ҳам оламиз. Шартнома, буюртмалар асосида турли тадбирлар, қувончли маросимлар, тугилган кунларга атаб совғабоп, эсдалик ёзувлари битилган митти гиламчалар туқиб берамиз. Маҳсулотимиз сотилгач, ундан тушган маблағ марказимизнинг махсус ҳисоб рақамига келиб тушади. Унинг 25 фоизи бизга маош тариқасида тарқатилади. Қолган қисмига тикишимиз, туқишимиз учун зарур бўлган хом-ашё сотиб олишади.

Менинг онам тиббий ҳамшира бўлиб ишлайдилар. Шундай булса ҳам гилам туқишга жуда қизиқадилар. Буш қолдик дегунча, она-бола гилам туқиймиз. Шундан булса керак, туқиган гиламларим кўпчиликка маъқул келиб, мени ушбу анжуманга вакил қилиб юборишди. Бу ерда кўплаб дўстлар орттирдим. Уларнинг бариға муваффақиятлар тилайман.

ҚОРАДАРЁМ ОМОН БЎЛ

Нодира ШУКУРОВА — Самарқанд вилояти, Каттақўрғон шаҳридаги 15-мактаб ўқувчиси, табиат ва инсон шўбасидан.

— Мен Қорадарё буйлари экологияси ва атроф муҳитининг мусаффолигини сақлаш бўйича изланишлар олиб бормоқдаман. Бу юмушда менга биология ўқитувчимиз Латофат опа Бобоева ўз маслаҳатлари ва ёрдамларини аямаяптилар. Ҳозиргача чаканда, аччиқмия, ширинмия, ёввойи жийда сингари ноёб усимликлар, лайлак, тустовуқ, қирғовул, каклик, бедана, сув илон, кўлвор илон, бури, тулки, жайрон сингари каммайиб бораётган жониворларни ўз ҳимоямизга олдик. Буерларда мунтазам кузатиш олиб бораёلمиз. Дарёбуйи усимликлари ва ҳайвонларини сақлаш ва кўпайтиришга ўз ҳиссамизни қўшаямиз. Булар-

дан ташқари атроф — муҳитга зиён келтирувчиларга қарши ҳам мурасасиз кураш олиб бораёلمиз. Бунинг учун махсус карта чизиб, турли белгилар қўйиб чиққанмиз. Бизнинг ҳаракатларимиз билан қирғоқдаги бензин тарқатиш нуқтаси иши тўхтатилди. Газлаштириш идорасини ҳам бир километр узоқликка кўчириш ниятидамиз. Хуллас, келгусидаги режаларимиз улкан.

ХОНҚИЗИ — ШИРА КУШАНДАСИ

Хотам АБДУРАХМОНОВ — Андижон вилояти, Андижон тумани, «Шарқ юлдузи» жамоа ҳужалигидаги 8-мактабнинг 8-синф ўқувчиси:

— Мактабимизда «Полиэтилен» тугараги ташкил қилинган. Тугаракка Муборак опа Тургунова раҳбарлик қиладилар. Унча катта бўлмаган ер майдончамизга бодринг, помидор каби полиз экинларининг янги навларини экиб, уларда учрайдиган турли касалликлар, тушадиган ҳашаротларга қарши биологик кураш усуллари устида иш олиб бораемиз.

Авваллари дадам билан биргаликда томорқамизга бодринг экардик. Экинларимиз туркираб ўсиб, айни ҳосилга кирган паллада қисқагина ёмғир шивалаб утарди-ю бодрингларимизга шира тушиб, касалланиб қолаверарди. Мен эса бунинг сабабини тушунолмай ўйланиб

қолардим. Тугаракка аъзо бўлишимга ҳам ана шу қизиқиш сабаб бўлганди. Ҳозирги кунда бодринг усимлигига тушадиган шира битларига қарши биологик курашда хон қизидан фойдаланиш усуллари устида тажриба ўтказаямиз. Дала ва адирликлардан хон қизиларни тутиб келиб, юқори қисми дока билан ўралган, ён томонига махсус кузатиш учун мўлжалланган ойна ўрнатилган инсектару қутиси ичига шира бити зарарла-

ган бодрингни солиб, кўнғизларни қўйиб юбордик. Маълум бўлишича 1 дона хон қизи 30 кунда 40 та шира битини ер, 30 дан ортигини зарарсизлантирир экан. Демак, 1 дона хон қизи ўз ҳаёти давомида 5214 та шира битини еб қишлоқ ҳужалигига жуда катта фойда келтирар экан. Кузатишларим давомида ўзимни ўйлантириб юрган жумбоққа жавоб топгандек бўлдим. Шира битлари жинсий ва жинсиз партоногенез йули билан кўпаяр экан. Нагарчилик пайтларида тухум кўймасдан ҳам кўпайиб кетаверар экан. Ёз ойларида ёғиб ўтган қисқагина ёмғирлардан кейин бодрингга шира тушиб кетиши ҳам ана шундан экан. Ҳозирги кунда жамоа ҳужалигимиз экинзорларида ҳам ана шу тажрибаларимизни синаб кўраямиз. Анжуманда республикадаги тенгдошларим билан тажрибаларимиз натижалари, биологик курашда хонқизининг аҳамияти ҳақидаги фикрларим билан ўртоқлашдим.

ЧУВАЛЧАНЛАР ЁРДАМЧИМИЗ

Умида НАРЗУЛЛАЕВА — Бухоро вилояти, Ромитан тумани экологик лицейи ўқувчиси:

— Бизнинг лицей мустақил Ўзбекистонимиздаги иккинчи экология ўқув даргоҳидир. У ерда уч нафар фан доктори, уч нафар фан номзоди, беш нафар олий тоифали муаллимлар таълим тарбия беришади. Биз улар раҳбарлигида кўпгина илмий изланишлар ва тажрибалар олиб бораёلمиз. Бунинг учун 3 гектардан иборат махсус ўқув тажриба ер майдонимиз бор. Ҳовулардаги ичимлик сувларини яшил сув утлари орқали тозалаш, Калифорния қизил чувалчанги ва маҳаллий шароитда учровчи ёмғир чувалчангидан фойдаланиб, биогумус этиштириш ва сабзавот экинларига таъсирини ўрганиш шулар жумласидандир.

Менинг бўлиб ўтаётган анжуманимизга олиб келган ишим «Қишлоқ ҳужалик экинларини зараркундлардан ҳимоя қилишда ҳашаротлар ва узидан фитонцил чиқарувчи усимликлардан фойдаланишнинг аҳамияти» деб аталади. Мабодо мавриди келса, бу ҳақда тенгдошларимга гапириб, тушунтириб бераман.

«КЎҲИТАНГ»ГА ДАСТЛАБКИ ҲАДЯ

Отахон РАҲИМОВ — Сурхондарё вилояти, Шеробод шаҳар ёш табиатшунослар станцияси қатнашчиси:

— Менинг назаримда ўз ватанини севмайдиган, унинг бойликларига бойлик, шўхратига шўхрат қўшишни истамайдиган инсон топилмаса керак. Биз ҳам мустақил она юртимиз Ўзбекистонимизни жон дилдан севаемиз. Унинг гарду гўборларини ҳам кўзимизга суртишга тайёремиз. Мен ўртоқларим Алижон, Алибек, Илём ва бошқалар билан биргаликда Ўзбекистонимизда камёблашиб, турлари йўқолиш даражасига келиб қолган қуш ва ҳайвонлар, усимликларни ўрганиш билан шуғулланмоқдамиз. Шулардан бири — Чил каклигидир. Ҳозирги кунда Чил какликини сақлаб қолиш ва кўпайтириш устида анчагина иш-

ларни бажардик. Бу албатта яхши самара беради. Шу йил баҳорда ана шундай какликлардан 20 донасини «Кўхитанг» куриқхонасига топширдик. Изланишларимиз эса давом этмоқда.

АҚЛ КЎПГА, ҲУНАР КЎККА ЕТКАЗАР

БИЗДАН ГИЁХ, УЛАРДАН УРУФ

Раъно РАҲИМБОВЕВА — Наманган вилояти, Поп шаҳридаги тиббиёт ва дориворлик факультети 50-гимназия-лицейнинг 9-синф ўқувчиси;

— Жуда ёшлик чоғларимда ноқ шифокор бўлишни орзу қилар эдим. Шунинг учун ҳам айнан мана шу лицейда таҳсил оляпман. Лицейимиз қошидаги «Доривор усимликлар» тугарагига аъзоман. Устозимиз Адҳам ака Ҳамидов раҳбарлигида худудимизда усадиган доривор усимликларнинг шифобахш хусусиятларини урганамиз. Машғулотлардан олган назарий билимларимизни амалиётда мустаҳкамлаш учун ёз ойларида тоғ ён бағирларига, адирликларга чиқиб, доривор гиёҳларни йиғамиз. Ҳозиргача тирноқгул, қирқ бўғим, ялпиз, қичитқи ут, макка соқол, наъматак, бўйма дарон ути, жағжағ ути, сано барги каби кўплаб усимликларнинг номларини, хусусиятлари ва қандай касалликларга шифо бўлишини яхши билиб олдим. Иссиқхонамизга ялпиз усимлигини экиб, маданийлаштириш устида иш олиб борапмиз. Маданий ялпизнинг ёввойисидан фарқи шундаки, у ҳечам қаримайди. Йилнинг қай фаъли бўлмасин, доимо барра, худди кечагина униб чиққандек ранги тиниқ бўлиб тураверади. Ичак, меъда, ут пуфаги хасталикларини даволашда ишлатиладиган ялпиз ҳамда узимиз терган бошқа турдаги доривор гиёҳларимизни салқин шароитда қуритамиз. Лицейимиз маъмурияти доривор усимликлар етиштириш-

га ихтисослашган Ибн Сино номли хўжалик билан узаро шартнома тузишган. Шунга кура биз қуритилган гиёҳларимизни хўжаликка етказиб берамиз. Улар эса бунинг эвазига бизга сара уруғлардан беришади.

Дори-дармонлар инсон организмнинг бир жойига фойда қилса, бошқа бир аъзога узининг салбий таъсирини ўтказиши мумкинлиги қўпчиликка аён. Доривор гиёҳларнинг эса ҳеч қандай зиени йўқ. Шунингдек, дори-дармонларга тақчиллик сезилаётган ҳозирги шароитда уларни кўплаб етиштириш мақсадга мувофиқ бўлади. Иқтидорли ўқувчиларнинг вилоят слётида ҳам айнан ана шу «Доривор усимликлар етиштириш — давр талаби» мавзусидаги рефератим билан иштирок этиб, биринчилиكنи қўлга киритгандим. Олдинда жиддий синовлар — республикадаги иқтидорли тенгдошларим билан беллашиш турибди. Ноумид шайтон деганларидек, ниятим: «Фақат галаба»

мумкинлиги ҳақида гапириб қолдилар. Тугриси, авваллари бирон бир соҳага қизиқишим йўқроқ эди. Ўқишларим ҳам ўртамаёна, баҳоларнинг «ҳаммаси»дан топилади. Ота-онамдан рухсат сураб, тугаракка қатнай бошладим. 50-60 дан зиёд болалар Боқи акамга шогирд тушганмиз. Дастлаб кичик-кичик дотор, танбур каби асбобларнинг ясалиш жараёнини, уларга жило беришни ўргандик. Кейинчалик эса ҳақиқий мусиқа созлари устида ишлай бошладик. Дарслардан бушадим дегунча, устахонамизга опшқаман. Бу касба бўлган ихлосим, қизиқишимдан ота-онам ҳам беҳад мамнун бўлишгати. «Бир ишнинг бошини тутдингми, албатта охирига етказ!» насиҳат қиладилар дадам доим. Узим ҳам келажакда худди Боқи акамдек мохир уста бўлиш орзусидаман.

Иқтидорли болаларнинг шаҳар слётида иштирок этиб, ғолиблиكنи қўлга киритдим. Бугунги анжуманга ҳам бир йиллик меҳнатим маҳсули-танбуримни олиб келдим. Унинг бадий безакларидан тортиб, уймакорлик ишларига ҳам узим мустақил бажарганман. Устозимнинг менга билдирган юксак ишончларини бу гал ҳам оқлашга ҳаракат қиламан.

«УЙМОВУТ»ГА БИР КЕЛИНГ

Сурайё ЭРНАЗАРОВА — Тошкент вилояти, Қибрай туманидаги болалар экология уюшмаси гулчилик тугараги аъзоси:

— Мен «Уймовут» қишлоғида гумусли ва оддий тупроқда уруғларнинг ривожланишини кузатиш бўйича иш олиб борапман. Бу ишда менга устозим Дилором опа Давронова катта ёрдам бераётганлар. Амалий ишларга келсак, ўқув дар-

гоҳимизда кичкинагина иссиқхонамиз бор. Унда Латвиядан келтирилган лолаларни иқлимлаштириб зарур жойларга тарқатаймиз. Анжир, ёнғоқ, анор, жийда қаламчаларини кукартириб, яқинимиздаги 3 - сонли болалар боғчаси, кичкинтойлар уйига бепул улашдик. Булардан ташқари 25 туп гилос, 120 туп узум, 140 туп анжир бор. Ҳар йили гилосимиз пишганида боғчалар ва мактаблар болаларини роса меҳмон қиламиз. Бир

қисмини эса сотиб турли-туман қўшларимизга дон сотиб оламиз.

ҚЎЛБОЛА ХОНТАХТА САБАБ...

Зафар САНГИЛОВ — Жиззах шаҳар ўқувчилар техник ижодиёти маркази наққошлик тугараги аъзоси:

— Дадам телевизор тузатадиган усталар. Қўйи синфларда ўқиб юрганимда кўпинча у кишига ёрдамчилик қилардим. Бир куни ойим чой ичадиган хонтахтамизнинг ноқулайлиги, айниқса уй супурганда, у ёқдан бу ёққа суришга оғирлик қилаётганидан нолиб қолдилар. Бу гапдан кейин дам олиш кунларининг бирида

каттагина енгилроқ фанер топдим—да, қўлбола хонтахта ясадим. Устининг чиройли кўриниши учун турли хил бўёқлар билан безатдим. Бу ишимдан онам шундай хурсанд бўлиб дуо қилдиларки, анча вақтгача узим ҳам хурсанд бўлиб юрдим. Ичимда наққошлик ҳунарини ургансам, ёмон бўлмасди, дея уйлаб юрдим. Лекин қаерда урганаман, бундай имконият бизнинг Ховосда йўқ бўлса...

Бир куни жиззахлик қариндошимиздан у ерда наққошлик тугараги борлиги ҳақида эшитиб қолдим. «Истасанг бизникида туриб ўқишингни ҳам, ҳунар урганишини ҳам бирга олиб боришинг мумкин» дея қўшиб ҳам қўйди у киши.

Шундай қилиб ўқишимни Жиззахга кўчирдим. Мана, уч йилдирки Жиззах шаҳар, ўқувчилар техника ижодиёти марказида наққошлик тугарагимиз раҳбари Олимжон ака Нарзиев раҳбарлигида ижодий ишлар қиляпман. Слётга олти ва саккиз қиррали учта комплект курси, кийим илгич, соат қўйгич, тошойна, безак қўтичалари, шамдон ва бошқа буюмлар олиб келдим. Уларнинг ҳар бирига узига хос, бир-бирини такрорламайдиган миллий нақш безаклари беришга ҳаракат қилдим.

ЗАРИМНИ ЭТИБ КЎЗ-КЎЗ

Наргиза ФАЙЗУЛЛАЕВА — Бухоро шаҳридаги 2 — болалар ва усмирлар ижодиёти маркази зардушлик тугараги қатнашчиси:

— Моҳир мураббиямиз Шаҳодат опа Болтаева раҳбарлигидаги тугаракка қатнашганимга уч йилдан ошди. Ҳозир зардушни, зарчопон, дарпарда, аёллар қўйлаклари ва бошқа буюмларни бемалол тика оламан. Слётга ҳам палак, дуппи, чопон, зарковушлардан олиб келдим.

Менинг ушбу қадимий халқ ҳунаромандчилигига қизиқишимнинг асосий сабаби битта — у ҳам бўлса мустақил Ватанимга, халқимга бўлган меҳр-муҳаббатимни зарқатимларида ифодалаш. Шунинг учун ҳам онажонимнинг: «Қизим, игна иши ниҳоятда мураккаб меҳнат, сендан қаттиқ чидам,

бардош, кўнгил кенгликни талаб қилади, бунга тоқатинг етармикан?» дея уйлаб кўришимни маслаҳат берганида уларни тинчлантиргандим. Ҳозир онам тапшларимнинг тўғрилиги узлари ҳам ишонч ҳосил қилиб хотиржамлар.

ДЎСТИМ — ТАНБУРИМ

Жасур ОРТИКОВ — Тошкент шаҳар, А. Икромов туманидаги 109-мактабнинг 6-синф ўқувчиси;

— Бундан уч йил бурун мактабимизга Боқижон ака Зуфаров келиб, туман ўқувчилар ижодиёти маркази қошида мусиқасозлар тайёрлаш тугараги фаолият курсатаётганлиги, хоҳловчилар бўлса, тугаракка аъзо бўлишлари

Республикамиздаги иқтидорли болаларни излаб топиш, уларда ўз ижодий имкониятларига бўлган ишончни шакллантириш, қўллаб-қувватлаш мақсадида ўтказилган анжуман якунланди. Бир гуруҳ таниқли олимлар, биологлар, техника фанлари номзодларидан иборат ҳакамлар ҳайъати аъзолари слёт иштирокчиларининг ижро ва кашфиётчилик, адабиёт ва санъат, техник ижодкорлик ва тадбиркорлик, маҳорат бобидаги билимларини баҳолашда, уларнинг фикр ва мулоҳазаларини асосли баён эта олиш маҳоратларига, билимдону зукколикларига, ижрочилик маҳоратларига алоҳида эътиборни қаратдилар. Совринли уринлар, мукофотлар ўз эгаларини топди. Тошкент шаҳар, С.Рахимов туманидаги 310-мактабнинг 10-синф ўқувчиси Рустам Мирсоатов наққошлик бўйича, наманганлик Бобирбек Нейматов, Дурдона Муродова, наман-

ганлик Ёқутхон Камолова, сурхондарёлик Мастура Пирматовалар «Экология ва саломатлик» А.Икромов туманидаги 109-мактабнинг 6-синф ўқувчиси Жасур Ортиков миллий, Фарғона вилояти, Беруний туманидаги 43-мактабнинг 11-синф ўқувчиси Дурдона Муродова натуралистлар, Сурхондарё вилояти, Олтинсой туманидаги 39-мактабнинг 11-синф ўқувчиси Сафартош Мардонова ёш қаламқашлар, Бухоро вилояти, Бухоро туманидаги 10-мактабнинг 7-синф ўқувчиси Денис Худойназаров ёш техник ижодкорлар шўъбалари бўйича ғолибликни қўлга киритишди. Республика халқ таълими вазири Жўра Ғаниевич Йўлдошев иштирокчиларни самимий қўтлаб, уларнинг кўксиларига ғолиблик медалини қадаб қўйдилар. Республика «Соғлом авлод учун» жамғармасининг раиси Гулнора Йўлдошева эсдалик совғаларини топширди.

Иқтидор! Гарчанд бу иборани ҳар бир болага нисбат қилиб бўлмасада, унинг мезони билим, ўқиш ва ўрганиш, қолаверса, ўз-ўзига ишончдир. Ва яна эътибор. Биз катталар, ота-оналар ва устозлар фарзандларимизга, ўқувчиларимизга нисбатан янада эътиборлироқ бўлсак, уларнинг қалбига йўл тополсак, орзу-умидлари, қизиқиш ва интилишлари билан қизиқиб, дилдан суҳбатлашсак, мақсадга мувофиқ бўларди. Шундагина янги-янги истеъдодларни кашф қиламиз, иқтидорли болаларимиз сонининг янада кўпаяди.

Суратларда: Иқтидорли болалар IV республика слётидан лавҳалар. Р.АЛЪБЕКОВ суратга туширган. Қўшсаҳифа материалларини Т. Солиева, Ф. Жалилова тайёрлашди.

Болалар, радио тўқинлари орқали таралаётган «Ешлик» студиясининг эшиттиришларини тинглаганингизда дилдаги гапларни қандай қилиб топиб сузлашади-я, ҳаммаша яхшиликни кузлашади-я, — деб ҳеч уйлаганмисиз? Ҳа, уйлаб қуриш, чунки «Ешлик» дагилар, яхши оғизга ош, ёмон оғизга тош деган мақолни тан олишади, яхши сузга қулоқ солиб, ёмон сузга улоқ солиб яшаганлар ҳаёти хуррам, хотиржам кечишига ишонишади.

«Ешлик»нинг асосий заҳматкашларидан бири, Яйра Саъдуллаева, Наримон Орифжонов, Тўлқин Қозоқбоев, Баҳодир Абдуллаевларни устозим деб биладиган, Қуддус Муҳаммадийнинг тугарагидан адабиёт оламига кириб келган Абдужалил Зокиров 50 ёшга тулди.

Биз севимли ижодкоримизга саломатлик, узоқ умр истаб, фарзандлари Зулфия, Шўҳрат ва Жалолддинларнинг роҳатини қуриб, ижод фарогатида давру-даврон суришларини тилаб қоламиз.

Гўдакликда эшитган, кўрган нарсалар ҳам қалбга муҳрланиб, дунё қуриб танилган сари, янада сермаънолашади. Урушни мен гўдаклигимдан қуриб келмоқдаман.

... Бувимнинг қандай қазо қилганларини ҳозирги ақлим билан шундай хотирлайман. Соппа соғ эдилар. Бирдан ётиб қолдилар. Тил йўқ. Ҳаракат йўқ. Фақат кўзлари у ёқ, бу ёққа қарайди, кимнидир қидиради. Кичикроқ ҳовлимиз тўс-тўполон бўлиб кетди. Қариндош-уруғлар етиб келишди. Бувим тилга тушган доя

эдилар, таниш-нотанишлар кириб ҳол-аҳвол сўрашди. Бувим икки кундан бери пастдакина уйимиз тўрига солинган ўрин кўрпада ётардилар. Тера томонларида ёши улуг қариндошларимиз кетма-кет қуёвон ўқишарди. Катта аммам катта пилладаги сувдан пахтага шимдириб бувимнинг лабларига томизар, ҳамма «бир оғиз гапирсаларчи» деб илҳақ эди. Бувимнинг тиллари сузламас, лекин кўзлари нимадир дерди. Дадам бир докторни айтиб келдилар. У киши шляпасини даҳлиздаги михга илиб қўйди, кейин ташқарига чиқди. Акам обдастада сув қуйиб турди, қўлини узоқ со-вунлаб ювди. Сочик билан кафтлари, жун босган билаклари-ни яхшилаб артди. Аста бувим ётган уйга кирди. Кўзларини очиб кўрди, қўлларини ушлаб кўрди, асбобини қуйиб юракларини эшитди. Ҳеч нима демай ташқарига йўл олди. Михдан шляпасини олиб кийди. Кўча эшиги олдида етганида дадам нимадир деб сурагандилар, бош чайқаб чиқиб кетди.

— Жаббор, нима деди? — Катта бобомнинг бу саволига дадам зўрга жавоб бердилар:

«— Қийин... қийин, деди...»

—И ҳим — дедилар катта бобом. — Бардам бўл. Худонинг хоҳиши, нима қилса ўзи билади...

Катта бобом бошларини ушлаганларича супамиз четига утириб қолдилар. Анчагача нималарнидир уйлаб жим ўтирдилар, кейин бир «ух» тортдилар-да, шундай дедилар:

— Рокиянинг... мен қарашидан нима демоқчилигини биламан.

У зўрининг вақти-соати етиб турганини сезиб турибди. У «шу армон билан кетаяпман-де, Абдусатторни кўрмай», — деяпти. Кўзлари билан Абдусатторни қидирипти... Эҳ, қани илож бўлса-ю Абдусатторни... олиб келсам-у унга кўрсатсам...

Шу пайт Ҳасанбойдан Ҳидоят деган шофёр қариндошимиз келиб қолди. Катта бобом у кишини қуриб хурсанд бўлиб кетдилар.

— Шошма, Ҳидоят, сени менга худо етказди, — дедилар, кейин

бироз жим қолиб ўрниларидан турдилар-да, Ҳидоят амакининг қаршисига бордилар кўзларида ёш, зўрга-зўрга гапирдилар:

— Рокиянинг умри тугаганга ўхшайди...

Ҳидоят амаки бувим ётган уйга интилди. Катта бобом у кишининг қўлидан ушлаб қолдилар.

— Сенга «шошма» деяпману, шошма! Кўрқма, унинг олдига кирасан. Фақат...

— Нима фақат?! — жаҳл билан сўради Ҳидоят амаки.

— Ҳидоят бўлиб эмас...

— Вой сизга нима бўлди?! Тушунтириброқ гапиринг!

— Сен Рокиянинг олдига Абдусаттор бўлиб кирасан. Бундай пайтда ёлгонни яратган ҳам кечиради.

— Ия, нега?! Нега энди Ҳидоят бўлсам-у...

— Шошма, жигар! Сен Рокиянинг урушда нобуд бўлган Абдусатторига ўхшаб кетасан. Фақат, Рокия унинг шахид кетганини билмасди. Бошқаларинг ҳам билмасдиларинг... Қора хатни мен... мен йиртиб ташлаганман...

Дадамнинг лаблари тиртиб, ранглари оқариб кетди. Ҳидоят амаки ҳам, ён-атрофдагилар жим бўлиб қолишди. Катта бобом букчайиб бувим ётган уйга кириб кетдилар. Мен ҳам эргашдим. Катта бобом бувимнинг бош томонларига ўтдилар. Чўкка тушиб утириб, йиғламсираб қаттиқ овозда, дон-дона дедилар:

— Рокия! Энди тузалиб кетасан! Абдусаттор келди!

Бувимнинг кўзлари чарақлаб кетди. Лаблари очилди. Очилди-ю ун чиқмади.

Кетма-кет Ҳидоят амаки кирди. Тез-тез юриб келди-ю, бувимнинг тепаларида бир зум тўхтаб қолди.

— Ана Абдусаттор, — дедилар катта бобом.

Ҳидоят амаки энгашиб бувимнинг кўкракларига бош қўйди.

Бувим аста бош чайқадилар. Чарақлаб турган кўзлари яна асл ҳолига қайтди. Нури сунди...

Эртасига бувимни чиқардик. Қўлимдан ушлаб тобутнинг олдида йиғлаб бораётган дадам гоҳ «вой онам», гоҳ «вой акам» лаб йиғлар эдилар.

Масжидда тобутнинг ичидан тўн олишди-да, уни бир ёндаги бўйра устига алоҳида қўйишди.

Кейин билсам тўн Абдусаттор амакимники бўлиб, уларга ҳам жаноза ўқилган экан. Биз эса, катта бобомнинг гаплари билан ҳам бувим, ҳам амакимга аза очган эканмиз.

Ушанда мен ҳали мактабга ҳам бормайдиган бола, биринчи бор тобут олдида ҳассакаш бўлганман. Масжидга кирганман. Қабр қандай бўлишига қўзим тушган. Ушанда мен оппоқ кафанга ўралган меҳрибон бувижонимни дадамнинг қўлидан гўрков олганини, кичик бир тўйнуқдан киритиб ерга қўйганини ўз қўзим билан кўрганман. Ушанда мен янги қад кўтарган қабр ёнида юмюм йиғлаб, боши эгик, чўққайиб ўтирган дадам ёнида бувимни кузатишда қироат билан ўқилган қуёвон сураларини эшитганман. Ушанда мен, ўзини бирор марта ҳам кўрмаган, амакижонимни ҳам қабрга қўйганман, ҳаёлимдан «агар амаким тирик бўлганда бувим ҳам ўлмасдилар» деган фикр ўтган.

Ушандан бери уруш ҳақида бирор гап эшитсам, урушга оид китоб ўқисам, кино кўрсам, кўз ўнгимга бувимнинг аввал чарақлаган, кейин эса сўниб қолган кўзлари, довдираганроқ Ҳидоят амаки, бўйра устидаги алоҳида тўн келади. Келаверади, келаверади. Қулоқларим остида катта бобомнинг «Қора хатни мен... мен йиртиб ташлаганман» деган сузлари эшитилади. Эшитилаверади, эшитилаверади.

Чунки бу воқеа киндигимнинг ўрнидек, юрагимнинг қатига жойлашиб қолган...

Абдужалил ЗОКИРОВ.

ҚАЛБ ҚАТИДАГИ ВОҚЕА

ОҚ КАПТАРИМ

Қўшиқ

Уйнаб учар осмонда
Айни гулгун замонда,
Кукка сигмас қулочи,
Бир оламдир қувончи.
Нақорат:
Оқ каптарим, оқ каптар,
Орзулари бир дафтар.
Уқ узмангиз бехосдан,
Тош отмангиз сиз пастдан,
Журалари анчадир,
Жужалари гунчадир.
Нақорат:
Оқ каптарим, оқ каптар,
Орзулари бир дафтар.
Тинчлигимиз белгиси,
Дустлигимиз элчиси,
Қучар юртим осмони,
Каптар қукнинг посбони.
Нақорат:
Оқ каптарим, оқ каптар,
Орзулари бир дафтар.

Камол ЎСАРОВ,
Сирдарё вилояти
Сайхунбод туманидаги
Бобур номли мактаб
ўқитувчиси.

Рассом Тошпўлат ЎСАРОВ

Саратон. Қилг этган шабада йўқ. Ҳатто дарахлар учидида барглари ҳам суратдек қотган. Барча жониворлар, ҳаттоки қурт-қумурсқалар ҳам уларнинг панасага олишган. Онда-сонда сайраётган мусичаларнинг овозигина қишлоқ узра ёйилган лоҳас жимжитликни бузиб туради. Ҳовлидаги катта тут соясида урчуқ йиғириб ўтирган Уғилой момо бирданига эсиб, япроқларни учуриб, чангитиб ўтган гаримселдан чўчигандек:

— Туф-туф, кетингга туз, қалампир, — деб қўйди.

Бу гап момоси ёнида гимирлаб ўтирган Гофиржонни қизиқтириб қолди.

— Момо, кимга гапирдингиз?

Момо ўз ишени давом эттирганича бепарво:

— Шунчаки жин-ажиналарга айтдим-да, — деди.

— Қайси ажинага? — қизиқиши янада ортиб сўради набира.

Момо набирага қаради. У уйини ҳам унутиб момосига тикилганича жавоб кутарди.

— Мана шунақа, қоқ пешинда, кун роса қизиганда кучада юриш ярамайди, шунақа чанг-тузон бошланиши мумкин. Унинг ичида ажиналар бўлади. Уларга: «Туф-туф, кетингга туз, қалампир» деб

қуйсанг йўқолишади.

Гофиржон уйланиб қолди ва шошиб сўради:

— Улар қачон қуринади, курса булади-ми?

— Бир чимдим туз сепса қуринармиш, — деб жавоб берди момо қачонлардир эшитганларини эслаб.

Гофиржон товук ва мусичаларни чуқитганича чопқилаб кучага чиқиб кетди. У анҳор бўйига етиб келганда болалар қийқириб чўмилишарди.

Уртоқлари Шўҳрат билан Фурқат бир неча болалар билан қум устида ётганда чўмилётганларини кузатишарди.

Гофиржон болаларга бор гапни айтиб ажинани қандай қилса қуриш мумкин эканлигини ҳам тушунтирди. Болалар қий-чув қилишиб унинг ортидан йўлга тушишди.

Улар Ҳайитқул бобонинг доимо кучанинг ярмини тўсиб турадиган катта от араваси ёнида тўхташди. Тиниб-тинчмаслар араванинг устига чиқиб қулай жойлашиб олишди. Фурқат уйдан бир ҳовуч туз олиб чиқди. Ажина қуришини билан уни уриш ниятида чўнтак, этаклари ва қўйинларига тош туздириб олишди. Қуёш айни тиккага келган, ниҳоятда қиздиргандан қиздирган пайт бўлгани

учун атрофда ҳеч зог қуриномасди.

Улар анча қутишди. Ҳа деганда айланиб келадиган чанг-тузондан дарак йўқ эди. Баъзилар зерикиб ўтириб олишди. Ниҳоят далага туташ йўл бошидан чанг тузон кутарилиб кела бошлади. Барча сергак тортди. У яқин келиши биланоқ тузни сепиб юборишди. Тузон орасида кимдир қуригандек бўлди. Шошиб ва қўрқиб кетган болалар жон ҳолатда майда тошларни ота бошланиди. Шу пайт кимнингдир «дод» деган товуши эшитилди. Болалар бир зум тек қолишди. Тузон утиб кетгач, қуришдики, рупарадаги дарвозадан тасодифан чиқиб қолган Бойхўроз амакини бошини еришларига бир баҳия қолибди.

— Ҳар қандай афсонада ҳам маълум бир ҳақиқат мавжуд, — деди болаларни жон дилдан севувчи Бойхўроз амаки бир оздан сўнг нима гапни аниқлаб олгач, Уғилой момо бу гапни набирасига тушунтиришнинг йўлини шундай топган бўлса керак, — дея уйлар экан. — Ҳақиқатдан ҳам қоқ пешинда, кун ниҳоятда қиздирганда кучада юриш яхши оқибатга олиб келмайди.

Пўлат АЛИМОВ.

Муассислар: ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ
ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ,
ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ ДАВЛАТ
МАТБУОТ ҚЎМИТЕСИ.

Бош муҳаррир
Умида АБДУАЗИМОВА
Таҳрир ҳайъати:
Наримон ОРИФЖОНОВ,
Феруза ЖАЛИЛОВА,
Раҳима ШОМАНСУРОВА,
Марат ШАФИЕВ,
Сайриддин ХОЛОВ (масъул котиб)

Газета ҳафтанинг сепанба кўни чиқади.
Газета 1929 йил, 1 августдан «Ленин
учкуни» номи билан чиқа бошлаган.
Рўйхатдан ўтиш тартиби № 000137
Манзил: 700083, Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Телефон: 33-44-25

IBM компьютерида теришди ва
саҳифаланди. Офсет усулида босилди.
Ҳажми — 1 босма табоқ
Буюртма — Г-0157
11.000 нусхада босилди.
Қўғоз бичими — А-3.
Босишга тошириш вақти 19.00
Тоширилди — 18.30